

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “ราคสลล — ลูกศรคือราคะ”

ราคสลล อ่านตามภาษาบาลีว่า **รา - คะ - สัน - ละ** มาจากคำว่า **ราค** (ความใคร่, ความยินดี, ความติดข้อง, ความต้องการ) กับคำว่า **สลล** (ลูกศร, สิ่งที่เสียบแทง, ถอนออกได้ยาก) รวมกันเป็น ราคสลล เขียนเป็นไทยได้ว่า ราคสลลละ หมายถึง **ลูกศรคือราคะ** ซึ่งเป็นความใคร่ ความยินดีพอใจ เป็นคำที่แสดงถึงความเกิดขึ้นเป็นไปของกิเลสประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต คือ ราคะหรือโลภะ ที่เสียบแทงหรือปักอยู่ในจิตของแต่ละคน เป็นสิ่งที่ถอนออกได้ยาก ทำให้เดือดร้อน เป็นทุกข์ และทำให้ท่องเที่ยววนเวียนไปในสังสารวัฏอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ข้อความใน สัทธัมมปัชโชติกา อรรถกถา ขุททกนิกาย มหานิทเทศ ได้แสดงความเป็นจริงของคำว่า ราคสลล (ราคสลลละ ลูกศรคือราคะ) ดังนี้

บทว่า ราคสลล ความว่า ชื่อว่า ลูกศรคือราคะ เพราะอรรถว่า ชื่อว่า ลูกศร เพราะให้เกิดความบีบคั้น เพราะเจาะเข้าไปภายใน เพราะถอนออกได้ยาก. ชื่อว่า ราคะ เพราะอรรถว่า ยินดี

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงตลอด ๔๕ พรรษา เป็นไปเพื่ออนุเคราะห์แก่ผู้ที่ได้ฟัง ได้ศึกษา และมีความเข้าใจไปตามลำดับอย่างแท้จริง พระธรรมทุกคำแสดงถึงสิ่งที่มีจริง โดยละเอียดโดยประการทั้งปวงถึงที่สุดว่า ไม่ใช่เรา เกิดแล้วดับไม่กลับมาอีกเลย แม้แต่ในเรื่องของกิเลสซึ่งเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิตนั้น พระองค์ก็ทรงแสดงไว้มากทีเดียว ทรงแสดงโดยนัยต่างๆ ด้วยข้ออุปมาเปรียบเทียบมากมาย เพื่อให้พุทธบริษัทได้เข้าใจอย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริงว่าเป็นธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย และเพื่อให้เห็นโทษเห็นภัยของกิเลสในชีวิตประจำวัน ไม่ควรเลยที่จะเป็นผู้มากไปด้วยกิเลสต่อไป จะต้องมีความละเอียดที่จะรู้เรื่องของกิเลสที่แต่ละคนมีในวันหนึ่งๆ ที่จะต้องพิจารณาให้ละเอียดจริงๆ ว่า มีกิเลสประเภทไหนและมากอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ราคะหรือโลภะ เพราะเหตุว่าขณะใดที่มีการเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การลิ้มรส การรู้สิ่งที่กระทบสัมผัสทางกายแล้วย่อมแล่นไป เป็นไปด้วยราคะ ตามอารมณ์ที่ปรากฏ ทำให้เห็นได้ว่า ราคะหรือโลภะมากที่สุดที่เป็นไปตามอารมณ์นั้นๆ ไม่ว่าจะติดข้องในอะไร ราคะนั่นเองที่ยินดีพอใจหรือใคร่แล้ว ในสิ่งนั้นๆ

ราคะ เป็นธรรมที่มีจริงอย่างหนึ่ง แต่เป็นธรรมทางฝ่ายที่เป็นอกุศลที่ติดข้อง ต้องการ ยินดีพอใจในสิ่งที่ปรากฏ มีหลายระดับขั้นตั้งแต่บางเบา จนกระทั่งมีกำลังถึงขั้นล่วงออกมาเป็นทุจริตกรรมประการต่างๆ เบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน มีการลักขโมยของของผู้อื่น หรือถึงกับทำร้ายผู้อื่นจนถึงแก่ความตาย เพื่อให้

ได้มาในสิ่งที่ตนเองต้องการก็มี ก็เพราะความติดข้องเกินประมาณนั่นเอง รากะหรือโละจะนำมาซึ่งความพินาศเท่านั้น เพราะฉะนั้น เรื่องของรากะเป็นเรื่องที่แสนจะละเอียดจริงๆ มีหลายชั้น มีหลายระดับ และที่สำคัญคือเกิดขึ้นเป็นไปมาก ครั้งแล้วครั้งเล่า ไม่ใช่เฉพาะวันนี้นี้วันเดียว ชาตินี้ชาติเดียว แต่เป็นอย่างนี้นานมาแล้วในสังสารวัฏ

ขณะที่รากะเกิดขึ้น ก็เป็นประหนึ่งถูกเสียบแทงด้วยลูกศร ทำให้เดือดร้อน แสวงหา นำมาซึ่งความทุกข์ ความเดือดร้อนมากมายและยากที่จะถอนออกได้ ย่อมไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์เลยแม้แต่นิดเดียว มีแต่นำมาซึ่งทุกข์โทษภัยเท่านั้น รากะตลอดจนถึงอกุศลธรรมทั้งหลายทั้งปวง ไม่สามารถทำให้เข้าใจความจริงของสิ่งที่มีจริงได้เลย

ตามความเป็นจริงแล้ว สำหรับผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่นั้น ทุกครั้งที่เห็น ทุกครั้งที่ได้ยิน เป็นต้น นำมาซึ่งกิเลส มีรากะ ความใคร่ ความยินดีพอใจ เป็นต้น ถูกลูกศรคือกิเลสเสียบแทงแล้ว เพราะไม่รู้ความจริง หวั่นไหวไปด้วยอำนาจของกิเลส มีความกระวนกระวายที่เกิดเพราะความปรารถนาเพราะความอยาก ในขณะนั้นย่อมไม่สงบ เพราะเหตุว่าถ้าสงบจริงๆ ต้องเป็นความสงบจากกิเลส แต่เมื่อต้องการสิ่งหนึ่งสิ่งใดอยู่ ยังยินดีติดข้องเพเลิดเพลินพอใจในสิ่งที่ปรากฏอยู่ หรือเดือดร้อนวุ่นวายใจในเรื่องต่างๆ ย่อมแสดงว่าในขณะนั้นไม่สงบ ในเมื่อเป็นอกุศลแล้ว จะสงบได้อย่างไร

สิ่งที่มีจริงทั้งหมดทุกประการ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และทรงแสดงโดยละเอียดเพื่อประโยชน์แก่อุกลแก่สัตว์โลกจะได้มีความเข้าใจถูกเห็นถูกต้องตามความเป็นจริง เพราะอาศัยคำจริงแต่ละคำที่พระองค์ทรงแสดง สัตว์โลกจึงได้สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกในสิ่งที่มีจริงตรงตามความเป็นจริง และสิ่งที่มีจริงนั้น มีจริงในชีวิตประจำวันด้วย ไม่ต้องไปแสวงหาสิ่งที่มีจริงที่ไหน แต่ละคำ ไม่ว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะตรัสเรื่องอะไร ก็ทรงแสดงถึงสิ่งที่มีจริงในขณะนี้ จนกว่าจะเข้าใจขึ้น นี่คือประโยชน์ของการฟังพระธรรม มีค่าทุกครั้งที่ความเข้าใจเกิดขึ้น

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ละเอียด ลึกซึ้งอย่างยิ่ง เพราะทรงแสดงลักษณะของสภาพธรรมทั้งหลายที่ทรงตรัสรู้ โดยทรงประจักษ์แจ้งตามความเป็นจริงของสภาพธรรมนั้นๆ ถ้าผู้ใดไม่ศึกษาพระธรรมที่ทรงแสดงไว้โดยละเอียด ให้เข้าใจอย่างถูกต้องแล้ว ก็ย่อมไม่สามารถอบรมเจริญปัญญา ที่จะประจักษ์แจ้งลักษณะของสภาพธรรมและไม่สามารถดับกิเลสได้ เมื่อไม่สามารถดับกิเลสได้ ก็ย่อมจะถูกลูกศรคือรากะ เป็นต้น เสียบแทงจิตใจอยู่ตลอดเวลา อยู่ไม่ผาสุก เป็นผู้ที่ยังเต็มไปด้วยความสกปรก และยังจะสะสมสืบต่อไปอีกเรื่อย ๆ ทำให้จมอยู่ในสังสารวัฏ อย่างไม่มีวันจบสิ้น

สำหรับบุคคลผู้ได้ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ถึงแม้ว่าตนเองจะยังมีรากะอยู่ก็ตาม เมื่อฟังบ่อยๆ เนืองๆ ย่อมจะมีความรู้ความเข้าใจถึงโทษภัยของรากะ สามารถค่อยๆ อบรมเจริญปัญญา รู้ลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริงได้ สามารถรู้ลักษณะของรากะว่าเป็นเพียงสภาพธรรมที่เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน และปัญญานี้เองเป็นธรรมที่จะดับราคะได้ การที่ปัญญาจะเจริญขึ้นได้นั้น ก็ต้องอาศัยการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรม ด้วยความเคารพอย่างยิ่ง ค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูก เห็นถูกไปตามลำดับ อดทน จริ่งใจ ตั้งใจมั่นที่จะฟังที่จะศึกษาต่อไปด้วยความไม่ท้อถอย ไม่ขาดการฟังพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวัน ให้เวลากับสิ่งที่มีค่าที่สุดในสังสารวัฏฏ์ที่น้อยคนจะได้ฟัง คุ่มค่าแล้วที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์และมีโอกาสได้ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง สะสมเป็นที่ฟังต่อไป

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗]